

CHARAKTERISTIKA ŠPECIFICKÝCH VÝVINOVÝCH PORÚCH UČENIA

Špecifické vývinové poruchy učenia (ŠVPU) znamenajú súhrnné označenie zahŕňajúce poruchy čítania, písania, pravopisu, matematických či motorických zručností. Najrozšírenejšie poruchy učenia sú **dyslexia, dysgrafia, dysortografia, dyskalkúlia**, menej rozšírené sú **dyspraxia, dyspinxia, dysmúzia**.

ŠVPU sú charakteristické neschopnosťou žiaka zvládnuť bežné tempo a požiadavky učiteľa v bežnej ZŠ, SŠ, prípadne aj VŠ. Príčiny týchto porúch spočívajú v centrálnej nervovej sústave (CNS) žiaka.

Predpona "**dys-**" znamená **rozpor, deformáciu**. V súvislosti so ŠVPU predpona "**dys-**" znamená nedostatočný, nesprávny vývin danej schopnosti.

STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA ŠVPU

DYSLEXIA - je porucha čítania, ktorá vzniká väčšinou na základe poruchy zrakového vnímania. Postihuje techniku, tempo, kvalitu čítania a porozumenie textu.

a/ **problémy s rýchlosťou čítania** - žiak lúšti písmená/slabiky, nečíta plynule, alebo naopak číta zbrklo a domýšľa si slová;

b/ **častá je chybovosť** – najčastejšie sú zámeny tvarovo podobných písmen (b-d-p), zvukovo podobných písmen (t-d) alebo aj úplne nepodobných;

c/ **technika čítania** – tzv. dvojité čítanie (žiak si číta potichu po hláskach a potom vysloví slovo nahlas);

d/ **problém s porozumením čítaného textu**, s reprodukciou prečítaného textu.

DYSGRAFIA - je porucha písania, ktorej príčinou býva najčastejšie porucha motoriky (najmä jemná motorika, ale niekedy v kombinácii s hrubou). Postihuje grafickú stránku písomného prejavu, tzn. čitateľnosť a úpravu.

Prejavuje sa v týchto oblastiach:

a/ **kvalita písma** - písmo je príliš veľké alebo malé, nečitateľné;

b/ **úprava - písma** = časté je prepisovanie písmen, škrtenie, - napísaného textu = škrtenie a prepisovanie slov a viet, písanie nad alebo pod riadok...;

c/ **tempo písania** - je pomalé;

d/ **technika písania** - ide o ťažkopádne krčovité písanie (tzv. tvrdá ruka).

DYSORTOGRAFIA - je porucha pravopisu, ktorá vzniká väčšinou na podklade poruchy sluchového vnímania a rozlišovania hovoreného. Často je porušená schopnosť sluchovej analýzy a syntézy, sluchová orientácia a sluchová pamäť.

Dysortografia postihuje pravopis v dvoch oblastiach:

1. zvýšený počet špecifických dysortografických chýb (tie pozri nižšie);
2. ťažkosti pri osvojovaní učiva z gramatiky a pri aplikácii gramatických javov (teórie) na proces písania.

Špecifické **dysortografické chyby** sa prejavujú:

- v rozlišovaní krátkych a dlhých samohlások;
- v rozlišovaní znелých a neznelých spoluhlások;
- v rozlišovaní tvrdých a mäkkých slabík;
- v rozlišovaní sykaviek; • vo vynechávaní alebo pridávaní písmena / slabiky;
- v hraniciach slov pri písaní textu.

Dysortografik robí pravopisné chyby prameniace z nevládnutia systému jazyka.

DYSKALKÚLIA - je porucha matematických schopností.

Jej príčinou sú problémy v oblasti sluchového i zrakového vnímania, v pravo-ľavej priestorovej orientácii a poruchy pamäti. Postihuje manipuláciu s číslami, číselné operácie, matematické predstavy, geometriu.

Rozlišuje sa niekoľko **typov dyskalkúlie**:

a/ **praktognostická** - porucha matematickej manipulácie s konkrétnymi predmetmi alebo nakreslenými symbolmi, pričom matematickou manipuláciou sa rozumie tvorenie skupín / radov predmetov, porovnávanie počtu predmetov, diferencovanie geometrických figúr;

b/ **verbálna** - problémy pri označovaní množstva a počtu predmetov, operačných znakov a matematických úkonov;

c/ **lexická** - ide o neschopnosť čítať matematické symboly (čísllice, čísla, matematické symboly);

d/ **grafická** - ide o neschopnosť písať matematické symboly formou prepisu alebo diktovania – žiak píše opačné poradie písmen, zabúda písať nuly, pri písaní čísel pod seba neumiestňuje jednotky pod jednotky ap.;

e/ **operačná** - narušená je schopnosť realizácie matematických operácií, sčítania, odčítania, násobenia, delenia;

f/ **ideognostická** - ide o poruchu v oblasti pojmovej činnosti; týka sa to predovšetkým chápania matematických pojmov a vzťahov medzi nimi - žiak má napr. problém chápať vzťahy v matematických radoch (5, 10, 15...); číslo nechápe ako pojem, vie ho len napísať (napr. číslo 9 napíše, ale neuvedomuje si, že 9 je tiež $10 - 1$ alebo 3×3 ...), ťažkosti sa objavujú pri riešení slovných úloh.

DYSPRAXIA - je porucha schopnosti vykonávať manuálne zložitejšie činnosti. Žiak s dyspraxiou býva sledovaný neurológom.

Diagnóza dyspraxie nie je celkom nová, v minulosti sa vyskytovala pod názvami „syndróm nešikovného dieťaťa“ alebo „motorická neobratnosť“.

Žiaci s dyspraxiou sú neobratní, majú **poruchu vývoja jemnej a hrubej motoriky**, problémy s koordináciou pohybov, často sú prítomné aj rečové poruchy. V mladšom školskom veku sú u dyspraktikov časté problémy pri výkone bežných samoobslužných činností (obliekanie, stravovanie). Nemotornosť a nešikovnosť na manuálne zručnosti či športové aktivity pretrvávajú aj v dospelosti.

DYSPINXIA - je porucha výtvarných schopností, charakteristická je nízkou úrovňou kresby, problematické je pochopenie perspektívy.

DYSMÚZIA je porucha hudobných schopností. Prejavuje sa problémami v rozlišovaní tónov, nepamätaním si melódie, nerozlišovaním rytmu.

Uvedené ŠVPU sú zároveň veľmi často spojené so zníženou alebo oscilujúcou koncentráciou u žiaka.

INFORMAČNÝ ZDROJ: Zelinková, O. Poruchy učení. 11. rozšírené vydanie. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367- 514-1